

Міністерство освіти і науки України

“ Педагогіка”

Методичні вказівки до семінарських занять
для студентів спеціальності 014 – Середня освіта (фізична
культура), денної форми навчання.

Луцьк 2017

УДК 796.42.001.76(07)

К 56

До друку _____ Голова навчально-методичної ради Луцького
(підпис) НТУ.

Електронна копія друкованого видання передана для внесення в
репозитарій Луцького НТУ _____ директор бібліотеки.
(підпис)

Затверджено Навчально-методичною радою Луцького НТУ,
протокол № __ від «__» _____ 2017 року.

Рекомендовано до видання навчально-методичною радою технологічного
факультету Луцького НТУ, протокол № __ від «__» _____ 2017 року.
_____ Голова навчально-методичної ради технологічного
(підпис) факультету.

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри фізичного виховання
Луцького НТУ, протокол № __ від «__» _____ 20 ____ року.

Укладач: _____ В.Я. Ковальчук, к.пед.н., доцент кафедри
(підпис) фізичного виховання Луцького НТУ.

Рецензент: _____ І.В. Бакіко, к.фіз.вих., доцент кафедри
(підпис) фізичного виховання Луцького НТУ.

Відповідальний
за випуск: _____ С.А. Савчук, к.фіз.вих. та спорту, доцент
(підпис) кафедри фізичного виховання Луцького НТУ.

Педагогіка: методичні вказівки до семінарських занять для студентів
спеціальності 014 – Середня освіта (фізична культура), денної форми
навчання / уклад.

К 56 В.Я. Ковальчук – Луцьк : Луцький НТУ, 2017. – 32 с.

© В.Я. Ковальчук, 2017

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	№ теми / модуля	Назва теми	Кількість годин
1.	1 / I	Педагогіка як наука, мистецтво і практика навчання та виховання.	2
2.	3 / I	Фактори впливу на розвиток особистості.	2
3.	4 / I	Вивчення та аналіз праці В. Сухомлинського «Сто порад учителям».	2
4.	5 / II	Дидактика – теорія освіти і навчання: суть, завдання, категорії, тенденції розвитку дидактики початкової ланки освіти.	2
5.	6 / II	Психолого-педагогічні основи процесу навчання молодших школярів.	2
6.	6 / II	Класики педагогіки про принципи та правила навчання.	2
7.	8 / II	Технології навчання молодших школярів.	2
8.	10 / II	Педагоги-гуманісти про оцінювання знань учнів (Я. Коменський, Л. Толстой, М. Пирогов, В. Сухомлинський, Ш. Амонашвілі та ін.).	2
9.	12 / III	Народна педагогіка про провідні напрями виховання.	2
10.	13 / III	Виховний вплив методів заохочення та покарання на дітей молодшого шкільного віку.	2
11.	14 / III	Вчення А.С. Макаренка та В.О. Сухомлинського про колектив.	2
12.	15 / III	А. Макаренко та В. Сухомлинський про сімейне виховання.	2
13.	16 / IV	Сучасні засади внутрішкільного керівництва в школі.	2
14.	17 / IV	Видатні українські педагоги XX століття (С. Русова, І. Огієнко, Г. Ващенко, А. Макаренко, В. Сухомлинський).	2
ВСЬОГО:			28

Примітка: СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ – форма навчального заняття, при якій викладач організує дискусію навколо попередньо визначених тем, до котрих студенти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань (рефератів) // *Витяг із Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах (1993 року).*

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 1

Тема. Педагогіка як наука, мистецтво і практика навчання та виховання.

Мета. Вивчити та проаналізувати теоретико-методологічні засади педагогічної науки. З'ясувати особливості педагогіки як науки, її понятійно-термінологічний апарат. Вивчити систему педагогічних наук, виявити взаємозв'язок педагогіки з іншими науками.

План**1. Теоретичні питання.**

1.1. Етимологія (походження) терміну «педагогіка». Сучасні визначення поняття «педагогіка».

1.2. Педагогіка як наука. Предмет педагогіки.

1.3. Основні поняття і завдання педагогіки.

1.4. Галузі педагогічної науки.

1.5. Взаємозв'язок педагогіки з іншими науками.

1.6. Педагогіка як мистецтво виховання: погляди класиків на цю проблему.

2. Практичні завдання.

2.1. Виписати із підручників педагогіки, педагогічних словників визначення поняття «педагогіка» (до 8 найменувань) за таблицею 1. З'ясувати зміст поняття «педагогіка».

Таблиця 1.

N з/п	Джерело (автор, назва книги, місто, назва видавництва, рік, сторінка)	Визначення поняття «педагогіка»	Суттєві ознаки поняття «педагогіка»
1.	Волкова Н.П. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. / Н.П. Волкова. – К. : Академвидав, 2009. – С.12.	Педагогіка (грец. paidos – дитина, ago – веду)– наука, що вивчає процеси виховання, навчання і розвитку особистості.	- наука; - вивчення процесів виховання, навчання і розвитку особистості.
2.			
...			
8.			

2.2. Законспектувати із навчальних посібників педагогіки різноманітні підходи до трактування предмету педагогіки (те, що вивчає ця наука) та проаналізувати дані підходи (див. таблицю 2).

Таблиця 2.

N з/п	Автор джерела	Предмет педагогіки
1.		
...		
5.		

2.3. Довести на фактах, що педагогіка є наукою.

2.4. Проаналізувати різноманітні підходи до komponування основних педагогічних понять за наступною формою (таблиця 3):

Таблиця 3.

N з/п	Автор підходу	Масив основних педагогічних понять
----------	---------------	------------------------------------

- 1.
- 2.
- ...
- 7.

2.5. Випишіть із статті К.Д. Ушинського «Про користь педагогічної літератури» судження про роль педагогічної науки.

2.6. Підготувати і захистити реферат (за бажанням студента) на одну із тем:

Тематика рефератів:

Завдання педагогіки у працях педагогів-класиків та народних просвітителів.

Педагогіка як наука і навчальний предмет.

Система педагогічних наук.

Педагогіка та інші науки.

Основні етапи розвитку педагогіки.

Народна педагогіка – золотий фонд наукової педагогіки.

Література:

Анєнкова І.П., Байдан М.А., Горчакова О.А., Руссол В.М. Педагогіка : модульний курс : навч. посіб. / І.П. Анєнкова, М.А. Байдан, О.А. Горчакова, В.М. Руссол. – Львів : Новий Світ-2000, 2010. – С. 17 – 26.

Волкова Н.П. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. / Н.П. Волкова. – К. : Академвидав, 2009. – С. 11 – 19.

Галузинський В.М., Євтух М.Б. Педагогіка: теорія та історія : навч. посіб. / В.М. Галузинський, М.Б. Євтух. – К. : Вища школа, 1995. – С. 4 – 16.

Галузяк В.Н., Сметанський В.І., Шахов В.І. Педагогіка : навч. посіб./ В.Н. Галузяк, В.І. Сметанський, В.І.Шахов. – Вінниця : Книга-Вега, 2003. – С. 8 – 20.

Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.

Державна атестація з педагогіки. Типові питання і відповіді до екзаменаційних білетів для студентів педагогічного коледжу ОКР «молодший спеціаліст» : навч. посіб. / уклад. П.М. Бойчук, Н.В. Борбич, С.С. Марчук. – 2-є вид., перероб. і доп. – Луцьк : ПП Іванюк В.П., 2012. – С. 9 – 12, 17 – 22.

Енциклопедія освіти / за ред. В.Г. Кременя. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка : підручник / А.І. Кузьмінський, В.Л. Омеляненко. – К. : Знання – Прес, 2003. – С. 33 – 37.

Курлянд З.Н., Хмелюк Р.І., Осипова Т.Ю. Педагогіка : навч. посіб. / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, Т.Ю. Осипова. – Харків : Бурун Книга, 2009. – С. 5 – 10.

Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посіб. / В.І. Лозова, Г.В. Троцько. – Харків : ОВС, 2002. – С. 5 – 14.

Мазоха Д.С., Опанасенко Н.І. Педагогіка : навч. посіб. / Д.С. Мазоха, Н.І. Опанасенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – С. 19 – 22.

Стельмахович М.Г. Народна педагогіка / М.Г. Стельмахович. – К. : Рад. школа, 1985 – С. 11 – 14.

Ушинський К.Д. Вибрані педагогічні твори : В 2-х т. / К.Д. Ушинський. – К. : Рад. школа, 1983. – Т.1. – С. 9 – 25.

Фіцула М.М. Педагогіка : навч. посіб., 3-тє вид., стер. / М.М. Фіцула – К. : Академвидав, 2009. – С. 9 – 24.

Щербань П.М. Прикладна педагогіка : навч. посіб. / П.М.Щербань. – К. : Вища школа, 2002. – С. 6 – 8.

Ягупов В.В. Педагогіка : навч. посіб. / В.В. Ягупов. – К. : Либідь, 2003. – С. 8 – 41.

Якса Н.В. Основи педагогічних знань : навч. посіб. / Н.В. Якса. – К. : Знання, 2007. – С. 33 – 41.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 2

Тема. Фактори впливу на розвиток особистості.

Мета. З'ясувати особливості розвитку і формування особистості. Виявити важливі чинники розвитку особистості. Проаналізувати основні теорії розвитку і формування особистості. Навчитись враховувати вікові етапи розвитку особистості школяра у навчально-виховному процесі.

План

1. Теоретичні питання.

- 1.1. Поняття розвитку і формування особистості.
- 1.2. Роль спадковості в розвитку і формуванні особистості.
- 1.3. Вплив середовища на розвиток і формування особистості.
- 1.4. Виховання як провідний фактор розвитку і формування особистості.
- 1.5. Рушійні сили і закономірності розвитку особистості.
- 1.6. Роль діяльності, активності і спілкування в розвитку та формуванні особистості.
- 1.7. Вікові етапи розвитку особистості школяра.
- 1.8. Теорії розвитку і формування особистості.

2. Практичні завдання.

- 2.1. Упорядкувати словничок основних понять та термінів із даної теми.
- 2.2. Назвати авторів вікової періодизації людини. Подати їх вікові періоди у розвитку особистості.
- 2.3. Підготувати міркування до дискусії: «Провідні чинники виховання особистості».
- 2.4. Написати реферат за темою (за бажанням студента).

Тематика рефератів:

Особистість як предмет дослідження психологічної і педагогічної наук.
Основні фактори формування і розвитку особистості.
Закономірності та рушійні сили розвитку особистості.
Народні уявлення про основні чинники формування особистості.
Вікова періодизація розвитку дітей у працях видатних педагогів.
Вікова періодизація розвитку особистості у працях видатних психологів.
Науковий аналіз провідних понять та категорій проблеми розвитку і формування особистості.
Вікові та індивідуальні особливості розвитку дітей раннього віку.
Вікові та індивідуальні особливості розвитку дітей дошкільного віку.
Вікові та індивідуальні особливості розвитку дітей молодшого шкільного віку.
Вікові та індивідуальні особливості розвитку учнів середнього шкільного віку.
Вікові та індивідуальні особливості розвитку учнів старшого шкільного віку.
Урахування індивідуальних особливостей учнів різного віку в процесі навчання і виховання.
Теорії психічного розвитку особистості.
Виховання і розвиток людини у тваринному світі.

Література:

Аненкова І.П., Байдан М.А., Горчакова О.А., Руссол В.М. Педагогіка : модульний курс : навч. посіб. / І.П. Анєнкова, М.А. Байдан, О.А. Горчакова, В.М. Руссол. – Львів : Новий Світ-2000, 2010. – С. 169 – 181.

Власова О.І. Педагогічна психологія : навч. посіб. / О.І. Власова. – К. : Либідь, 2005. С. 51 –

59.

Волкова Н.П. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. / Н.П.Волкова. – К. : Академвидав, 2009. – С. 35 – 93.

Галузинський В.М., Євтух М.Б. Педагогіка: теорія та історія : навч. посіб. / В.М. Галузинський, М.Б. Євтух. – К. : Вища школа, 1995. – С. 16 – 27.

Галузяк В.Н., Сметанський В.І., Шахов В.І. Педагогіка : навч. посіб./ В.Н. Галузяк, В.І. Сметанський, В.І. Шахов. – Вінниця : Книга-Вега, 2003. – С. 26 – 59.

Державна атестація з педагогіки. Типові питання і відповіді до екзаменаційних білетів для студентів педагогічного коледжу ОКР «молодший спеціаліст» : навч. посіб. / уклад. П.М. Бойчук, Н.В. Борбич, С.С. Марчук. – 2-е вид., перероб. і доп. – Луцьк : ПП Іванюк В.П., 2012. – С. 33 – 37, 128 – 130.

Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості Г.С. Костюк. – К. : Рад. школа, 1989. – С. 98 – 184.

Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка : підручник / А.І. Кузьмінський, В.Л. Омеляненко. – К. : Знання – Прес, 2003. – С. 42 – 49.

Стельмахович М.Г. Народна педагогіка / М.Г.Стельмахович. – К. : Рад. школа, 1985 – С. 41 – 43.

Фіцула М.М. Педагогіка : навч. посіб., 3-тє вид., стер. / М.М.Фіцула – К. : Академвидав, 2009. – С. 39 – 55.

Щербань П.М. Прикладна педагогіка : навч. посіб. / П.М. Щербань. – К. : Вища школа, 2002. – С. 9.

Ягупов В.В. Педагогіка : навч. посіб. / В.В. Ягупов. – К. : Либідь, 2003. – С. 67 – 101.

Якса Н.В. Основи педагогічних знань : навч. посіб. / Н.В. Якса. – К. : Знання, 2007. – С. 51–84.

Тема 4. Вчитель, його соціальні функції

Кількість годин – 2

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 3

Тема. Вивчення та аналіз праці В. Сухомлинського «Сто порад учителям».

Мета. З'ясувати практичні поради, необхідні вчителю у його педагогічній діяльності. Проаналізувати вимоги до особистості і праці вчителя в досвіді В. Сухомлинського. Навчитися складати розгорнуті тези до педагогічної статті, виробити вміння виділяти головне і суттєве в змісті друкованого твору.

План

1. Теоретичні питання.

1. Загальна характеристика праці В. Сухомлинського «Сто порад учителям»:

1.1. Передмова автора.

1.2. Кількість частин, тематика порад.

2. Практичні завдання.

2.1. Ознайомтесь із алгоритмом складання розгорнутих тез до педагогічної статті, який містить необхідні послідовні способи дій студента.

1. Запишіть назву статті і її автора, джерело, де вона розміщена.

2. Уважно прочитайте статтю, особливу увагу зверніть на:

– перелік певних характеристик, ознак, якостей тощо;

– читаючи текст статті, простим олівцем позначайте найбільш суттєві, основні положення, думки;

– відзначайте у змісті тексту ті ідеї, засади, питання, що вже виділені самим автором (у вигляді нумерації думок, коротких тез, позначень слів, словосполучень іншим шрифтом тощо).

3. Оформіть виділені думки у вигляді розгорнутих тез, для цього пам'ятайте, що:

- тези можна нумерувати арабськими, римськими цифрами, буквами українського алфавіту;

- у тезах відображаються найбільш істотні думки;
- частину тез можна записувати у вигляді цитат.

4. Перевірте, чи правильно записали тези, чи не упустили головних думок, правильно записали цитати із друкованого твору.

2.2. Складіть тези до статті В. Сухомлинського «Що таке покликання до праці вчителя? Як воно формується» (порада 1, частина І). При складанні тез користуйтеся алгоритмом (див. 2.1.) і такими орієнтирами:

Низка специфічних властивостей і якостей вчительської професії:

а) ..., б) ..., в) ..., г) ..., д) ... .

1-й орієнтир: замість пропущених крапок (...) вставте думки В. Сухомлинського, використовуючи текст даної поради педагога.

Об'єктивні дані, необхідні для покликання педагогічної роботи:

2-й орієнтир: читаючи текст поради, зазначаєте обставини, якості, вміння, необхідні для формування покликання до вчительської професії, підтверджуючи їх положення, цитатами із тексту.

2.3. Складання тез до окремих порад В. Сухомлинського (за книгою «Сто порад учителеві»).

2.3.1. «Про здоров'я і повноту духовного життя вчителя. Кілька слів про радість праці» (порада 2, частина І).

2.3.2. «Як запобігти виснаженню нервових сил у процесі повсякденної діяльності» (порада 3, частина І).

2.3.3. «Порада вчителю, який починає працювати в школі» (порада 37, частина І).

2.3.4. «Поради вчителю, який працює у великій школі» (порада 46, частина І).

2.3.5. «Поради вчителю, який готується працювати з першим класом» (порада 37, частина І).

2.3.6. «Поради відносно щоденника вчителя» (порада 49, частина І).

2.3.7. «Які якості треба мати педагогу як вихователю» (порада 62, частина ІІ).

2.4. Обговорення та аналіз окремих порад В. Сухомлинського.

2.5. Написати реферат за темою (за бажанням студента).

Тематика рефератів:

Цілісна характеристика особистості учителя у педагогіці В.О.Сухомлинського.

Культура вчителя в системі педагогічних поглядів В.О.Сухомлинського.

Покликання до педагогічної праці за науковою концепцією В.О.Сухомлинського.

Культура мовлення вчителів початкових класів за критеріями В.О.Сухомлинського.

Вплив поглядів В.О.Сухомлинського на створення сучасної моделі учителя для української школи.

Психолого-педагогічні умови самоосвітньої діяльності вчителя в педагогічній спадщині В.О.Сухомлинського.

Література:

Антонець М. Я. Славний український педагог-гуманіст / М. Я. Антонець // Педагогіка і психологія. – 2003. – № 2. – С.36 – 44.

Бондар Л. С. Гуманістичне виховання школярів у педагогічній спадщині В.О.Сухомлинського Л.С. Бондар // Педагогіка і психологія. – 2004. – № 2. – С. 5 – 10.

Сухомлинський В. О. Сто порад учителю // Сухомлинський В.О. Вибрані твори в п'яти томах. – Т.2. / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. шк., 1976. – С. 419 – 657.

Сухомлинський В. О. Сто порад учителю / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. шк., 1988. – 310 с.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 4

Тема. Дидактика – теорія освіти і навчання: суть, завдання, категорії, тенденції розвитку дидактики початкової ланки освіти.

Мета. З'ясувати основні завдання, поняття і терміни дидактичної науки. Проаналізувати тенденції розвитку національної освіти.

План

1. Теоретичні питання.

- 1.1. Поняття про дидактику. Історія розвитку дидактики.
- 1.2. Завдання і провідні тенденції розвитку національної дидактики.
- 1.3. Основні поняття і категорії дидактики.
- 1.4. Структура дидактики. Зв'язок дидактики з іншими науками.
- 1.5. Методи науково-дидактичних досліджень.
- 1.6. Народна дидактика.

2. Практичні завдання.

2.1. З'ясувати тлумачення терміну «дидактика» в сучасних підручниках і посібниках з педагогіки та дидактики (див. таблицю 1).

Таблиця 1.

N з/п	Назва джерела	Визначення поняття «дидактика»
1.		
2.		
...		
5.		

2.2. Виписати із навчальних підручників та посібників з педагогіки, дидактики основні поняття та терміни дидактики (заповнити таблицю 2).

Таблиця 2.

N з/п	Автори	Основні дидактичні поняття і терміни
1.		
...		
7.		

2.3. Віднайти у Національній доктрині розвитку освіти (2002 р.) положення, що визначають пріоритети розвитку сучасної національної освіти і дидактики.

2.4. Скласти структурно-логічну схему «Методи науково-дидактичних досліджень».

2.5. Скласти анотації до статей М.Г. Стельмаховича «Що таке народна дидактика» та «Головна мета народної дидактики».

2.6. Написати реферат (за бажанням студента).

Тематика рефератів:

Я.А. Коменський – основоположник дидактичної науки.

Історія розвитку дидактики.

Основні завдання та тенденції національної системи освіти.

Об'єкт і предмет сучасної дидактики.

Категорії сучасної дидактики.

Народна дидактика.

Основні дидактичні концепції.

Зв'язок дидактики з іншими науками.

Література:

- Анєнкова І.П., Байдан М.А., Горчакова О.А., Руссол В.М. Педагогіка : модульний курс : навч. посіб. / І.П. Анєнкова, М.А. Байдан, О.А. Горчакова, В.М. Руссол. – Львів : Новий Світ-2000, 2010. – С. 243 – 249.
- Бондар В.І. Дидактика : підруч. / В.І. Бондар. – К. : Либідь, 2005. – С. 6 – 36.
- Волкова Н.П. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. / Н.П. Волкова. – К. : Академвидав, 2009. – С. 238 – 247.
- Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – С. 88.
- Енциклопедія освіти / за ред. В.Г. Кременя. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 184 – 190.
- Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка : підручник / А.І. Кузьмінський, В.Л. Омеляненко. – К. : Знання – Прес, 2003. – С. 64 – 69.
- Мазоха Д.С., Опанасенко Н.І. Педагогіка : навч. посіб. / Д.С. Мазоха, Н.І. Опанасенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – С. 57 – 60.
- Національна доктрина розвитку освіти // Освіта України. – 2002. – 23 квітня. – С. 4 – 6.
- Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: підручник / О.Я. Савченко. – К. : Абрис, 1997. – С. 7 – 37.
- Стельмахович М.Г. Народна дидактика / М.Г. Стельмахович. – К. : Знання Укр., 1985. – 48 с.
- Стельмахович М.Г. Народна педагогіка / М.Г. Стельмахович. – К. : Рад. школа, 1985. – С. 225 – 232.
- Фіцула М.М. Педагогіка : навч. посіб., 3-тє вид., стер. / М.М. Фіцула – К. : Академвидав, 2009. – С. 78 – 82.
- Чайка В.М. Основи дидактики : навч. посіб. / В.М. Чайка. – К. : Академвидав, 2011. – С. 5 – 34.
- Ягупов В.В. Педагогіка : навч. посіб. / В.В. Ягупов. – К. : Либідь, 2003. – С. 196 – 222.

Тема 6. Процес навчання, його закономірності та принципи
Кількість годин – 2

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 5

Тема. Психолого-педагогічні основи процесу навчання молодших школярів.

Мета. Розкрити сутність процесу навчання, його функції, структуру. З'ясувати спільні риси та відмінності шкільного й наукового пізнання. Визначити етапи та форми логічного засвоєння знань молодшими школярами, вивчити мотивацію їхньої навчальної діяльності.

План

1. Теоретичні питання.

- 1.1. Поняття про навчальний процес, його характерні ознаки.
- 1.2. Навчальний процес як вид наукового пізнання.
- 1.3. Функції та компоненти процесу навчання.
- 1.4. Суперечності процесу навчання.
- 1.5. Етапи засвоєння знань молодшими школярами.
- 1.6. Форми логічного засвоєння знань.
- 1.7. Мотивація навчальної діяльності молодших школярів.
- 1.8. Вікова характеристика готовності дітей до шкільного навчання.
- 1.9. Особливості навчання шестирічок.

2. Практичні завдання.

- 2.1. Виписати із підручників педагогіки 5-7 визначень змісту поняття «навчання». Вказати

суттєві ознаки даної дидактичної категорії.

2.2. Скласти порівняльну таблицю спільного та відмінного у шкільному та науковому пізнанні.

2.3. Дайте порівняльну характеристику структури процесів викладання та учіння, вказавши на їх спільні риси та відмінності.

2.4. Здійсніть класифікацію мотивів навчання із відповідними прикладами та поясненнями:

№ з/п	Вид мотиву	Приклади
1.		
2.		
.....		
2.5.	На основі власних спостережень назвіть найголовніші мотиви учіння молодших школярів.	
2.6.	Висловіть свої міркування щодо навчання у школі дітей з шестирічного віку: «за» і «проти».	
2.7.	Віднайдіть у нормативних документах (Закон України «Про освіту», Закон України «Про загальну середню освіту», Положення про загальноосвітній навчальний заклад) статті, що вказують вік при вступі дитини до школи.	
2.8.	Складіть словничок термінів: навчання, викладання, учіння, мотив учіння, пізнавальний інтерес, пізнання.	
2.9.	Написати реферат (за бажанням студента).	
	<u>Тематика рефератів:</u>	
	Функції процесу навчання.	
	Структура учіння молодших школярів.	
	Етапи засвоєння знань молодшими школярами.	
	Основні форми логічного засвоєння знань учнями початкових класів.	
	Класифікація мотивів навчання.	
	Формування пізнавальних інтересів у молодших школярів.	
	Розвиток у школярів позитивної мотивації.	
	Характерні ознаки гуманістично спрямованого процесу навчання.	
	Суперечності як рушійні сили процесу навчання.	
	Структура діяльності вчителя в навчальному процесі.	
	Структура навчального процесу.	
	Діяльність учителя і учня у різних видах діяльності.	
	Трактування процесу навчання в сучасних підручниках і посібниках з педагогіки.	
	Мотиви навчання першокласників.	
	Психолого-педагогічні особливості навчання першокласників.	
	Особливості формування понять у молодших школярів.	
	Вікова характеристика готовності дітей до шкільного навчання.	
	Формування у молодших школярів умінь вчитися.	

Література:

Анєнкова І.П., Байдан М.А., Горчакова О.А., Руссол В.М. Педагогіка : модульний курс : навч. посіб. / І.П. Анєнкова, М.А. Байдан, О.А. Горчакова, В.М. Руссол. – Львів : Новий Світ-2000, 2010. – С. 251– 263.

Бондар В.І. Дидактика : підруч. / В.І. Бондар. – К. : Либідь, 2005. – С. 63 – 37.

Власова О.І. Педагогічна психологія : навч. посіб. / О.І. Власова. – К. : Либідь, 2005. С. 101 – 112.

Волкова Н.П. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. / Н.П. Волкова. – К. : Академвидав, 2009. – С. 284 – 292.

Галузинський В.М., Євтух М.Б. Педагогіка: теорія та історія : навч. посіб. / В.М. Галузинський, М.Б. Євтух. – К. : Вища школа, 1995. – С. 144 – 145.

Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка : підручник / А.І. Кузьмінський, В.Л.

Омеляненко. – К. : Знання – Прес, 2003. – С. 70 – 96.

Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посіб. / В.І. Лозова, Г.В. Троцько. – Харків : ОВС, 2002. – С. 208 – 219.

Мойсеюк Н.Є. Педагогіка : Навч. посіб. 2-е вид. / Н.Є. Мойсеюк. – К. : Гранмна, 1999. – С. 126 – 134.

Педагогика / под ред. Ю.К. Бабанского. – М. : Просвещение, 1983. – С. 124 – 160.

Педагогіка / за ред. А.М. Алексюка. – К. : Вища школа, 1985. – С. 132 – 149.

Подласый И.П. Педагогика / И.П. Подласый. – М. : Просвещение, ВЛАДОС, 1996. – С. 199 – 264.

Практикум з педагогіки / за заг. ред. О.А. Дубасенюка та А.В. Іванченка. – К. : ІСДО, 1996. – С. 91-101.

Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: підручник / О.Я. Савченко. – К. : Абрис, 1997. – С. 85 – 112, 148 – 155.

Фіцула М.М. Педагогіка : навч. посіб., 3-тє вид., стер. / М.М. Фіцула – К. : Академвидав, 2009. – С. 82 – 98.

Харламов И.Ф. Педагогика : учеб. пособ. / И.Ф. Харламов. – М. : Гардарики, 1999. – С. 142 – 160.

Чайка В. Основи дидактики : навч. посіб. / В. Чайка. – Тернопіль : Астон, 2002. – С. 33 – 53.

Щербань П.М. Прикладна педагогіка : навч. посіб. / П.М. Щербань. – К. : Вища школа, 2002. – С. 36 – 46.

Ягунов В.В. Педагогіка : навч. посіб. / В.В. Ягунов. – К. : Либідь, 2003. – С. 223 – 247.

Тема 6. Процес навчання, його закономірності та принципи

Кількість годин – 2

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 6

Тема. Класики педагогіки про принципи та правила навчання.

Мета. Вивчити думки видатних педагогів щодо проблеми принципів та правил навчання. Здійснити порівняльний аналіз історичної трансформації принципів навчання. З'ясувати педагогічне значення дидактичних принципів, обґрунтованих видатними педагогами.

План

1. Теоретичні питання.

- 1.1. Сутність понять «принципи навчання» та «правила навчання» в дидактиці.
- 1.2. Античні мислителі про принципи та правила навчання.
- 1.3. Я.А. Коменський про дидактичні принципи та правила.
- 1.4. А. Дистервег про правила навчання.
- 1.5. Й.Г. Песталоцці про принципи навчання.
- 1.6. Дидактичні вимоги О.В. Духновича.
- 1.7. Принципи навчання в дидактиці К.Д. Ушинського.
- 1.8. Принципи навчання в дидактиці С.Ф. Русової.
- 1.9. Поради В.О. Сухомлинського як правила навчання.
- 1.10. Обґрунтування принципу гуманізму у працях Я.А. Коменського, Л.М. Толстого, М.І. Пирогова, К.Д. Ушинського, С.Ф. Русової, В.О. Сухомлинського, Ш.О. Амонашвілі та ін.

2. Практичні завдання.

- 2.1. Віднайти думки античних філософів про поради навчання учнів.
- 2.2. Виписати із праці Я.А. Коменського «Велика дидактика» такі глави:
«Загальні вимоги навчання і учіння, тобто як навчати і вчитися» (гл.16);
«Основи легкості навчання і учіння» (гл.17);
«Основи міцності (грунтовності) навчання і учіння» (гл.18).

2.3. Проаналізувати класифікацію правил навчання А.Дистервега за працею «Керівництво для освіти німецьких вчителів» у таких аспектах:

- а) правила навчання, що відносяться до учня, суб'єкта;
- б) правила навчання, що стосуються навчального матеріалу, об'єкта;
- в) правила навчання відповідно до зовнішніх умов, часу, місця;
- г) правила навчання, що стосуються вчителя.

2.4. Опрацювати поради В.О. Сухомлинського (за книгою «Сто порад учителям»):

«Будьте доброзичливими!» (порада 4);

«Де брати час? Доба має тільки 24 години ...» (порада 6);

«Час учителя і взаємозалежність етапів навчання» (порада 7);

«Учіть спостерігати, учіть бачити» (порада 21);

«Як добитися, щоб учні були уважними» (порада 35);

«Наочність – стежка пізнання і світло, що осяває цю стежку» (порада 36).

2.5. Проаналізувати працю О.В. Духновича «Народная педагогія» з погляду розкриття проблеми дидактичних вимог. Проілюструвати думками педагога.

2.6. Виписати думки видатних педагогів про принцип гуманізму в навчанні молодших учнів.

2.7. Написати реферат (за бажанням студента).

Тематика рефератів:

Античні філософи про навчання учнів.

Класичні правила навчання Я.А. Коменського.

Дидактичні принципи Я.А. Коменського за працею «Велика дидактика».

«Золоте правило» дидактики Я.А. Коменського.

Принцип природовідповідності в історичному розвитку.

Обґрунтування принципу наочності в спадщині видатних педагогів.

В.О. Сухомлинський про принцип гуманізму у навчанні.

Дидактика розвиваючого навчання А. Дистервега.

Дидактичні вимоги О.В. Духновича.

Навчання рідною мовою як пріоритетний принцип навчання в спадщині видатних педагогів.

Література:

Державна атестація з педагогіки. Типові питання і відповіді до екзаменаційних білетів для студентів педагогічного коледжу ОКР «молодший спеціаліст»: навч. посіб. / уклад. П.М. Бойчук, Н.В. Борбич, С.С. Марчук. – 2-е вид., перероб. і доп. – Луцьк: ПП Іванюк В.П., 2012. – С. 156 – 158.

Історія педагогіки / за ред. М.С. Гриценка. – К.: Вища школа, 1973. – С. 30 – 32, 57, 60 – 61, 186, 214 – 216.

Коваленко Є.І., Белкіна Н.І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія / Є.І. Коваленко, Н.І. Белкіна. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – С. 107 – 136, 360 – 423.

Кравець В.П. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва: навч. посіб. / В.П. Кравець. – Тернопіль: Тернопіль, 1996. – С. 149 – 153, 282 – 302, 359 – 364.

Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: Навч. посіб. 2-е вид. / Н.Є. Мойсеюк. – К.: Гранма, 1999. – С. 155 – 157.

Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагогів / під заг. ред. А.М. Бойко. – К.: Професіонал. – С. 71 – 99, 149 – 179, 321 – 328, 542 – 573.

Русова С. Вибрані педагогічні твори: У 2 кн. / С. Русова – К.: Либідь, 1997. – Кн. 2. – С. 210 – 222.

Сухомлинський В.О. Сто порад учителям // Вибрані твори. В 5 томах. – Т. 2 / В.О. Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1977. – С. 419 – 464.

Ушинський К.Д. Вибрані педагогічні твори: В 2-х т. / К.Д. Ушинський. – К.: Рад. школа, 1983. – Т.2. – С. 327 – 325.

Хрестоматія з історії вітчизняної педагогіки / за заг. ред. С.А. Литвинова. – К. : Рад. школа, 1961. – С. 517 – 523.

Чайка В. Основи дидактики : навч. посіб. / В. Чайка. – Тернопіль : Астон, 2002. – С. 54 – 75.

Я.А. Коменский, Д. Локк, Ж.Ж. Руссо, Й.Г. Песталоцци. Педагогическое наследие / сост. В. Кларин, А. Джуринский. – М. : Педагогика, 1988. – С. 47 – 70, 323 – 332.

Тема 8. Методи, засоби, технології навчання

Кількість годин – 2

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 7

Тема. Технології навчання молодших школярів.

Мета. З'ясувати теоретичні аспекти технології навчання. Проаналізувати основні технології навчання у сучасній школі.

План

1. Теоретичні питання.

1.1. Теоретичні основи технології навчання (історичні аспекти, суть, особливості).

1.2. Проблемне навчання.

1.3. Диференційоване навчання.

1.4. Програмоване навчання.

1.5. Комп'ютерні (інформаційні) технології навчання.

1.6. Технологія розвивального навчання.

1.7. Особистісно орієнтоване навчання.

2. Практичні завдання.

2.1. Виписати значення таких понять: «технологія», «педагогічна технологія», «освітня технологія», «технологія навчання».

2.2. Розмежуйте поняття «технологія навчання» і «методика навчання».

2.3. Вкажіть переваги та недоліки програмованого навчання.

2.4. Здійсніть класифікацію навчальних проблем.

2.5. Доберіть приклади (2-3) створення проблемних ситуацій на уроках мови та математики в початковій школі.

2.6. Складіть рівневі диференційовані завдання (вправи) до конкретної теми з навчального предмету, що вивчається у початковій школі (навчальний предмет – за вибором студента).

2.7. Підготуйте міркування до диспуту «Комп'ютер у навчанні молодших школярів: за і проти».

2.8. Віднайдіть у психолого-педагогічній періодиці статті, що висвітлюють проблему розвивального навчання в початковій школі.

№ з/п	Автор (и)	Назва статті	Джерело (назва, рік, номер / Коротка анотація дата, сторінки)
-------	-----------	--------------	---

2.9. Напишіть твір-мініатюру на тему «Індивідуальний підхід як основа особистісно орієнтованого навчання молодших школярів» (за бажанням студента).

2.10. Написати реферат (за бажанням студента).

Тематика рефератів:

Історичні аспекти педагогічної технології.

Технології в освіті.

Види педагогічних технологій.

Таксоманія цілей навчання.

Основні компоненти технології навчання.

Проблемне навчання.

Технологія інтенсифікації навчання на основі знакових моделей навчального матеріалу (В. Шаталов).

Перспективно випереджувальне навчання з коментованим управлінням (С. Лисенкова).

Диференційоване навчання.

Технологія індивідуалізації навчання.

Технологія програмованого навчання.

Комп'ютерні (інформаційні) технології навчання.

Укрупнення дидактичних одиниць (П. Ерднієв).

Поетапне формування розумових дій.

Система розвивального навчання (Л. Занков).

Технологія розвивального навчання Д. Ельконіна-В. Давидова.

Оптимізація процесу навчання (Ю. Бабанський).

Література:

Анєнкова І.П., Байдан М.А., Горчакова О.А., Руссол В.М. Педагогіка : модульний курс : навч. посіб. / І.П. Анєнкова, М.А. Байдан, О.А. Горчакова, В.М. Руссол. – Львів : Новий Світ-2000, 2010. – С. 327 – 362.

Бондар В.І. Дидактика : підруч. / В.І. Бондар. – К. : Либідь, 2005. – С. 174 – 177.

Волкова Н.П. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. / Н.П. Волкова. – К. : Академвидав, 2009. – С. 293 – 313.

Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – С. 331.

Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / І.М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – С. 56 – 78.

Енциклопедія освіти / за ред. В.Г. Кременя. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 661 – 662, 906 – 907.

Логачевська С.П. Дійти до кожного учня / С.П. Логачевська. – К. : Рад. школа, 1990. – 158 с.

Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології / А.С. Нісімчук, О.С. Падалка, О.Т. Шпак. – К. : Просвіта, Книга пам'яті України, 2000. – 368 с.

Освітні технології / за ред. О.М. Пехоти. – К. : АСК, 2003. – С.7-45, 91-108.

Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: підручник / О.Я. Савченко. – К. : Абрис, 1997. – С. 243 – 247.

Фіцула М.М. Педагогіка : навч. посіб., 3-тє вид., стер. / М.М. Фіцула – К. : Академвидав, 2009. – С. 161 – 186.

Чайка В. Основи дидактики : навч. посіб. / В. Чайка. – Тернопіль : Астон, 2002. – С. 225 – 241.

Якса Н.В. Основи педагогічних знань : навч. посіб. / Н.В. Якса. – К. : Знання, 2007. – С. 139 – 153.

Тема 10. Перевірка та контроль навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів
Кількість годин – 2

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 8

Тема. Педагоги-гуманісти про оцінювання знань учнів (Я.А. Коменський, Л.М. Толстой, М.І. Пирогов, В.О. Сухомлинський, Ш.О. Амонашвілі та ін.).

Мета. З'ясувати думки видатних педагогів-гуманістів на проблему оцінювання знань учнів. Виявити основні ознаки гуманістичного підходу в оцінюванні знань школярів.

План

1. Теоретичні питання.

- 1.1. Я.А. Коменський про оцінювання знань учнів.
- 1.2. Погляди Л.М. Толстого на оцінку знань селянських дітей в Яснополянській школі.
- 1.3. М.І. Пирогов про перевірку і контроль знань учнів.
- 1.4. В.О. Сухомлинський про оцінювання знань молодших школярів.
- 1.5. Ш.О. Амонашвілі про безоціночне навчання молодших школярів.
- 1.6. Б.Г. Ананьєв про психологію педагогічної оцінки.

2. Практичні завдання.

- 2.1. Законспектувати розділ VIII «Закони для іспитів» із праці Я.А. Коменського «Закони добре організованої школи».
- 2.2. Опрацювати статтю В.О. Сухомлинського «Оцінки мають бути вагомими».
- 2.3. Написати реферат.

Тематика рефератів:

Оцінка та оцінювання знань.

Історія бальної системи оцінювання знань.

Я.А. Коменський про шкільні іспити.

Думки Л.М. Толстого про оцінювання знань дітей.

Погляди М.І. Пирогова на шкільні екзамени.

В.О. Сухомлинський про оцінювання знань дітей молодшого шкільного віку.

Ш.О. Амонашвілі про виховне і освітнє значення оцінок успішності.

Гуманістичний підхід у оцінюванні знань молодших школярів.

Література:

Амонашвили Ш.А. Обучение. Оценка. Отметка / Ш.А. Амонашвили. – М. : Знание, 1980. – С. 38 – 48.

Амонашвили Ш.А. Воспитательная и образовательная функция оценки учения школьников: экспериментально-педагогическое исследование / Ш.А. Амонашвили. – М. : Педагогика, 1984. – С.175 – 185.

Ананьев Б.Г. Избранные психологические труды : в 2 т. / под ред. А.А. Бодалева и др. – М. : Педагогика, 1980. – Т. 2. – С.145 – 162.

Антология педагогической мысли России второй половины XIX – начала XX в. / сост. П.А. Лебедев. – М. : Педагогика, 1990. – С. 87 – 132.

Антология педагогической мысли Украинской ССР / сост. Н.П. Калениченко. – М. : Педагогика, 1988. – С. 177 – 186.

Історія української школи і педагогіки : хрестоматія / за ред. В.Г. Кременя. – К. : Знання, КОО, 2003. – С. 205 – 209.

Коваленко Є.І., Белкіна Н.І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія / Є.І. Коваленко, Н.І. Белкіна. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – С. 160 – 161.

Педагогічна майстерність : хрестоматія / за ред. І.А. Зязюна. – К. : Вища школа, 2006. – С. 498 – 507.

Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагоги / під заг. ред. А.М. Бойко. – К. : Професіонал. – С. 100 – 127, 542 – 573.

Сухомлинський В.О. Сто порад учителю // Вибрані твори в 5-ти томах / В.О. Сухомлинський. – Т.2. – К. : Рад. шк., 1976. – С. 465-466.

Хрестоматія з історії вітчизняної педагогіки / за заг. ред. С.А. Литвинова. – К. : Рад. шк., 1961. – С. 231 – 246, 370 – 390.

Тема 11. Сутність, мета, закономірності та принципи виховання
Кількість годин – 2

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 9

Тема. Народна педагогіка про провідні напрями виховання.

Мета. Вивчити народно-педагогічний досвід виховання українців. З'ясувати мету, завдання, зміст, засоби морального, трудового, розумового, фізичного, естетичного виховання в народній педагогіці.

План

1. Теоретичні питання.

- 1.1. Моральне виховання дітей у сім'ї.
- 1.2. Провідні ідеї та традиції трудового виховання.
- 1.3. Розумове виховання дітей та молоді.
- 1.4. Піклування про здоров'я і фізичний розвиток дітей.
- 1.5. Естетичне виховання дітей у сім'ї.
- 1.6. Виховні традиції народного календаря.
- 1.7. Сімейні свята та традиції українців.

2. Практичні завдання.

- 2.1. Заповніть таблицю «*Мета та завдання народного виховання*».

Напрями виховання	Мета виховання	Завдання виховання
Моральне		
Трудове		
Розумове		
Фізичне		
Естетичне		

2.2. Підберіть 5-6 прислів'їв та приказок, які відображають зміст народного виховного впливу:

Напрями виховання	Українські прислів'я, що відображають зміст виховання
Моральне	
Трудове	
Розумове	
Фізичне	
Естетичне	

2.3. Віднайдіть українські народні казки, в яких розкривається значення:

- а) морального виховання;
- б) трудового виховання;
- в) фізичного виховання.

2.4. Заповніть таблицю «*Якості особистості, які розвиваються у процесі виховання*».

Якості дитини, які виховуються	Конкретизація якостей, їх зміст (можна ілюструвати мудрослів'ям)
Моральні	1. Дружба (Друга шукай, а найдеш – тримай, «Друзі пізнаються в біді»).
	2.
	3.....
Трудові	
Розумові	

Естетичні
Фізичні

2.5. Заповніть таблицю «Засоби народного виховного впливу».

Напрями виховання	Засоби виховання
Моральне	1. 2. 3.....
Трудове	
Розумове	
Естетичне	
Фізичне	

2.6. Заповніть таблицю «Свята народного календаря».

Цикл	Назва свята (дата)
Зимові	
Весняні	
Літні	
Осінні	

2.7. Підготуйте та здійсніть інсценізацію фрагменту народного свята / традиції. З'ясуйте їх виховний потенціал.

2.8. Запишіть 7-8 народних загадок, загадайте їх студентам групи.

2.9. Підберіть 2-3 народні ігри з метою виховання спритності у дітей.

2.10. Підготуйте міркування до диспуту «Народний досвід виховання в сучасних умовах: за і проти».

2.11. Підготуйте реферат (повідомлення) за темою.

2.12. Прийдіть на заняття в національному одязі, підтримайте тисячолітній досвід та дух наших предків.

Тематика рефератів:

Етнопедагогіка – основа сучасної національної системи виховання.

Шлюб і сім'я як виховна організація.

Діти як основний об'єкт виховання.

Батько і мати як вихователі.

Участь батьків у громадському вихованні дітей.

Розумове виховання в українській народній педагогіці.

Релігійне виховання в українській народній педагогіці.

Фізичне виховання в українській народній педагогіці.

Естетичне виховання в українській народній педагогіці.

Правове виховання в українській народній педагогіці.

Моральне виховання в українській народній педагогіці.

Патріотичне виховання в українській народній педагогіці.

Статеве виховання в українській народній педагогіці.

Трудове виховання в українській народній педагогіці.

Виховний потенціал народного календаря.

Література:

Воропай О. Звичаї нашого народу. Етнографічний нарис : В 2-х Т. / О. Воропай. – К. : Оберіг, 1991. – Т.1. – 455 с.; Т.2. – 447 с.

Дем'янюк Т.Д. Народознавство в школі: досвід, проблеми, пошуки / Т.Д. Дем'янюк. – К. : Освіта, 1993. – 112 с.

Мосіяшенко В.А. Українська етнопедагогіка : навч. посіб. / В.А. Мосіяшенко. – Суми :

Університетська книга, 2005. – С. 37 – 73, 119 – 130.

Ігнатенко П.Р., Руденко Ю.Д. Народознавство у школі / П.Р. Ігнатенко, Ю.Д. Руденко / Сер. педагогічна. – К. : Знання Укр., 1990. – 48 с.

Ковальчук О.В. Українське народознавство / О.В. Ковальчук. – К. : Освіта, 1992. – 176 с.

Культура і побут населення України / за ред. В.І. Наулко, Л.Ф. Артюх, В.Ф.Горленко. – К. : Либідь, 1993. – 288 с.

Лозко Г.С. Українське народознавство / Г.С. Лозко. – К. : Зодіак. ЕКО, 1995. – 368 с.

Народ скаже – як зав'яже. Українські народні прислів'я, приказки, загадки. – К. : Веселка, 1973. – 230 с.

Ой роде наш красний. З досвіду проведення заходів з народознавства в середній школі № 20 міста Луцька Волинської області. – Луцьк : Надстир'я, 1992. – 112 с.

Руденко Ю. Основи сучасного українського виховання / Ю. Руденко. – К. : вид – во імені Олени Теліги, 2003. – С. 225 – 270.

Сапіга В.К. Українські народні свята та обряди / В.К. Сапіга. – К. : Знання України, 1993. – 112 с.

Сім'я і родинне виховання. Концепція // Рідна школа. – 1996. – №11-12. – С.15 – 20.

Скуратівський В. Місяцелік. Український народний календар / В. Скуратівський. – К. : Мистецтво, 1993. – 208 с.

Стельмахович М.Г. Народна педагогіка / М.Г. Стельмахович. – К. : Рад. школа, 1985. – С. 155 – 222.

Стельмахович М.Г. Педагогіка життя / М.Г. Стельмахович / Сер. педагогічна. – К. : Знання Укр., 1980. – 48 с.

Сявавко С.І. Українська етнопедагогіка в її історичному розвитку / С.І. Сявавко. – К. : Наук., думка. 1972. – 171 с.

Українська минушина : ілюстративний етнографічний довідник / А. Пономарьов, Л. Артюх, Т. Космічна та ін. К. : Либідь, 1993. – 256 с.

Українське народознавство / за заг. ред. С.П. Павлюка, Г.Й. Горинь, Р.Ф. Кирчіва. – Львів : Фенікс, 1994. – 608 с.

Щербань П. Національне виховання в сім'ї / П. Щербань. – К. : Либідь, 2000. – 254 с.

Тема 13. Методи та форми виховання

Кількість годин – 2

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 10

Тема. Виховний вплив методів заохочення та покарання на дітей молодшого шкільного віку.

Мета. З'ясувати суть методів заохочення та покарання у дитячому віці. Визначити психолого-педагогічні умови використання методів заохочення та покарання молодших школярів на сучасному етапі.

План

1. Теоретичні питання.

- 1.1. Видатні педагоги та психологи про заохочення та покарання дітей.
- 1.2. Методи заохочення та покарання дітей в народній педагогіці.
- 1.3. Психологічні основи методів заохочення та покарання молодших школярів.
- 1.4. Метод заохочення, його види.
- 1.5. Метод покарання, його види.
- 1.6. Психолого-педагогічні умови використання методів заохочення та покарання молодших школярів.

2. Практичні завдання.

- 2.1. Опрацювати педагогічну літературу і виписати думки видатних педагогів на проблему

заохочення та покарання:

а) «Домострой» (XVI ст.) статті: «Як дітей своїх виховати у всякому повчанні і страху Божому», «Як дітей вчити і страхом рятувати».

б) Я. А. Коменський про закони відносно дисципліни (за працею «Закони добре організованої школи»);

в) Дж. Локк про покарання (за працею «Думки про виховання»);

г) С. Френе про заохочення та покарання (за працею «Педагогічні інваріанти»);

д) Януш Корчак про покарання (за працею «Як любити дітей»);

ж) Т. Лубенець «Про покарання в дитячому віці і шкільну дисципліну»;

з) А.Макаренко про заохочення та покарання вихованців (за працею «Педагогічна поема»);

е) В. О. Сухомлинський «Виховання без покарань»;

є) Р. Кемпбелл про дисципліну, покарання та заохочення (за працею «Як насправді любити дітей»).

2.2. Скласти таблицю «Види заохочення та покарання вихованців»

Види заохочення

Види покарання

2.3. Ознайомитися із порядком нагородження вихованців:

а) золотою медаллю «За особливі успіхи у навчанні»;

б) срібною медаллю «За успіхи у навчанні»;

в) похвальним листом «за відмінні успіхи у навчанні»;

г) похвальною грамотою «За особливі успіхи у вивченні окремих предметів».

2.4. Підібрати міркування до диспуту: «Покарання дітей: за і проти»

2.5. Проаналізувати правила покарання дітей психолога В. Леві.

2.6. Виписати народні прислів'я та приказки про заохочення і покарання дітей.

2.7. Віднайти українські народні казки, в яких йдеться про виховну роль покарань і заохочень (записати в таблицю «Покарання й заохочення в народних казках»).

2.8. Підібрати питання для батьківських зборів на тему: «Гуманістичний підхід у покаранні та заохоченні дітей».

2.9. Підготувати реферат на одну із тем.

Тематика рефератів:

Проблема покарання дітей батьками у Біблії.

Історичний характер методів заохочення та покарання.

К. Ушинський про заохочення та покарання учнів.

М. Монтесорі про покарання вихованців.

Я.А. Коменський про заохочення та покарання учнів.

Педагогічні правила покарання вихованців.

Педагогічні правила заохочення вихованців.

Дж. Локк про покарання дітей.

В. Сухомлинський про методи покарання у вихованні.

А. Макаренко про дисципліну та покарання.

Т. Лубенець про покарання у дитячому віці.

Види заохочень учнів у сучасній школі.

Народна педагогіка про методи покарання та заохочення.

Р. Кемпбелл про дисципліну та покарання.

Література:

Анєнкова І.П., Байдан М.А., Горчакова О.А., Руссол В.М. Педагогіка : модульний курс : навч. посіб. / І.П. Анєнкова, М.А. Байдан, О.А. Горчакова, В.М. Руссол. – Львів : Новий Світ-2000, 2010. – С. 434. – 435.

Волкова Н.П. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. / Н.П. Волкова. – К. : Академвидав, 2009. – С. 157 – 159.

Енциклопедія освіти / за ред. В.Г. Кременя. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 308.

- Зайченко І.В. Педагогіка : навч. посіб., 2 – е вид. / І.В. Зайченко. – К. : Освіта України, 2008. – С. 324 – 326.
- Закон України “Про загальну середню освіту” // Початкова школа. – 1999. – №8. – С. 1 – 11.
- Історія української школи і педагогіки : хрестоматія / за ред. В.Г. Кременя. – К. : Знання, КОО, 2003. – С. 439 – 448.
- Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання : навч. посіб. / С.Г. Карпенчук. – К. : Вища школа, 2005. – С. 221 – 229.
- Кэмпбелл Р. Как по-настоящему любить своего ребенка / Р. Кэмпбелл. –Пер. с англ. – СПб. : Мирт, 1998.
- Коваленко Є.І., Белкіна Н.І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія / Є.І. Коваленко, Н.І. Белкіна. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – С. 181 – 182, 190 – 197, 609, 617 – 619.
- Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка : підручник / А.І. Кузьмінський, В.Л. Омеляненко. – К. : Знання – Прес, 2003. – С. 213 – 218.
- Леви В. Исповидь гипнотизера : в 2 – х кн. В. Леви – М., 1994. – Кн. 2. Кот в мешке. – С.54 – 55.
- Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посіб. / В.І.Лозова, Г.В.Троцько. – Харків : ОВС, 2002. – С. 142 – 148.
- Макаренко А.С. Лекції про виховання дітей // Твори : в 7 т. / А.С. Макаренко. – К. : Рад. шк., 1957. – Т. 4; Покарання й міри впливу. – Т. 5. – С. 42 – 52; Дисципліна, режим, покарання і заохочення. – С.133 – 163.
- Макаренко А.С. Педагогічна поема / А.С. Макаренко. – К. : Рад. шк., 1973. – 576 с.
- Положення про золоту медаль «За високі досягнення у навчанні» та срібну медаль «За досягнення у навчанні» // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2001. – № 1. – С. 13 – 15.
- Положення про похвальний лист «За високі досягнення у навчанні» та похвальну грамоту «За особливі досягнення у вивченні окремих предметів» // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2001. – № 1. – С. 16 – 17.
- Стельмахович М.Г. Народна педагогіка / М.Г. Стельмахович. – К. : Рад. шк., 1985. – С. 75 – 79.
- Сухомлинський В.О. Вибрані твори. В 5 томах. / В.О.Сухомлинський. – К. : Рад. школа, 1977. – Т.5; Виховання без покарань. – С. 343 – 347; Обережно: дитина! С. 422 – 426.
- Фіцула М.М. Педагогіка : навч. посіб., 3-тє вид., стер. / М.М. Фіцула – К. : Академвидав, 2009. – С. 348 – 351.
- Хрестоматія з історії вітчизняної педагогіки / за заг. ред. С.А. Литвинова. – К. : Рад. школа, 1961. – С. 37 – 38, 506 – 514.

Тема 14. Виховання особистості в колективі
Кількість годин – 2

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 11

Тема. Вчення А.С. Макаренка та В.О. Сухомлинського про колектив.

Мета. Проаналізувати провідні ідеї праці В.О. Сухомлинського «Методика виховання колективу». З'ясувати актуальні проблеми теорії колективу в педагогічній спадщині А.С. Макаренка.

План

1. Теоретичні питання.

1.1. В.О.Сухомлинський про колектив.

1.1.1. Загальна характеристика праці В. Сухомлинського «Методика виховання колективу».

- 1.1.2. Принципи виховання шкільного колективу.
- 1.1.3. Різноманітність відносин між учнями різного віку в шкільному колективі.
- 1.1.4. Процеси соціалізації і спілкування в колективі.
- 1.1.5. Духовне життя колективу й особистості в світі думки.
- 1.1.6. Трудове життя колективу.
- 1.1.7. Особа вчителя, педагогічний колектив.
- 1.1.8. Чоловіки і жінки в колективі.
- 1.1.9. Гумор у духовному житті колективу.
- 1.1.10. Мудра влада педагога над особистістю й колективом.

1.2. А.С. Макаренко про колектив.

- 1.2.1. Організаційна будова колективу.
- 1.2.2. Самоуправління в загоні, органи самоуправління.
- 1.2.3. Дисципліна та режим в колективі.
- 1.2.4. Покарання та заходи впливу.
- 1.2.5. Педагогіка індивідуальної дії.
- 1.2.6. Взаємини у колективі.
- 1.2.7. Стиль і тон у колективі.

2. Практичні завдання.

2.1. Підготуйте міркування до диспутів:

- а) «Позиція А.С. Макаренка щодо формування колективу: за і проти»;
- б) «Позиція В.О. Сухомлинського щодо формування колективу: за і проти».

2.2. Випишіть із праць В.О. Сухомлинського цитати, що характеризують його вчення про дитячий колектив. Порівняйте його позиції з підходами А. Макаренка. В чому вони співпадають, а в чому розходяться?

2.3. Складіть тези лекції А. Макаренка «Педагогіка індивідуальної дії».

2.4. Дайте анотацію про зміст і основні ідеї лекції А. Макаренка «Трудове виховання. Відносини, стиль, тон в колективі».

2.5. Перечитайте текст «Педагогічної поеми» (якщо не дозволяє час, то уривки з неї). Знайдіть приклади (6-7) педагогічного впливу на окремих вихованців. Визначте, які з цих впливів виходять від педагогів, а які – від колективу.

2.6. Випишіть із педагогічної поеми 3-4 характеристики вихованців.

2.7. Перечитавши «Педагогічну поему», складіть список різних традицій, які А. Макаренко використовував у своїх закладах (при цьому можна скористатись предметним покажчиком до 7-томного видання творів А. Макаренка.).

2.7. Підготуйте і захистіть реферат на одну із тем.

Тематика рефератів:

Вчення В. Сухомлинського про колектив.

Актуальні проблеми колективу в праці В. Сухомлинського «Методика виховання колективу».

В. Сухомлинський про шляхи виховання дитячого колективу.

А. Макаренко про основні закономірності розвитку колективу.

Проблема комплектування педагогічного колективу в працях А. Макаренка.

А. Макаренко про формування свідомої дисципліни в колективі.

Дитяче самоврядування в педагогічній системі А. Макаренка.

Проблема перспективних ліній і виховання почуття оптимізму в педагогіці А. Макаренка.

Вимоги А. Макаренка до педагогічного колективу.

Література:

Гусак П.М., Мартіросян Л.А. Історія педагогіки України / П.М. Гусак, Л.М. Мартіросян. – Луцьк : ВДУ ім. Лесі Українки, 1996. – С. 131 – 142.

Кравець В.П. Історія української школи і педагогіки В.П. Кравець. – Тернопіль : Тернопіль, 1994. – С.302 – 334.

Макаренко А.С. Методика виховної роботи / А.С. Макаренко. – К. : Рад. шк., 1990.

Макаренко А.С. Педагогічна поема / А.С. Макаренко. – К. : Рад. шк., 1973. – 576 с.

Сметанський М., Галузяк В. Проблема виховання особистості у колективі в теоретичній спадщині А.С.Макаренка та В.О.Сухомлинського / М. Сметанський, В. Галузяк // Рідна школа. – 2002. – №8 – 9.

Сухомлинський В.О. Методика виховання колективу // Сухомлинський В.О. Вибрані твори в 5-ти томах / В.О. Сухомлинський. – Т.1. – К. : Рад. шк., 1976. – С. 403 – 641.

Якса Н.В. Основи педагогічних знань : навч. посіб. / Н.В. Якса. – К. : Знання, 2007. – С. 290 – 293.

Тема 15. Робота класного керівника. Спільна виховна робота школи, сім'ї та громадськості
Кількість годин – 2

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 12

Тема. А.С. Макаренко та В.О. Сухомлинський про сімейне виховання.

Мета. З'ясувати актуальні проблеми родинного виховання в педагогічній творчості А.С. Макаренка та В.О. Сухомлинського. Розвивати вміння критично аналізувати педагогічні твори, знаходити провідні ідеї та положення, порівнювати їх із сучасним станом в педагогічній науці і практиці.

План

1. Теоретичні питання.

1.1. Педагогічний аналіз праці А.С. Макаренка «Книга для батьків».

1.1.1. Загальна характеристика праці А.С. Макаренка «Книга для батьків».

1.1.2. Актуальні проблеми сімейного виховання окремих розділів «Книги для батьків» А.С. Макаренка.

1.1.3. А.Макаренко про загальні умови сімейного виховання.

1.1.4. Батьківський авторитет у концепції родинного виховання А.С. Макаренка.

1.1.5. А.С. Макаренко про шляхи виховання дисципліни.

1.1.6. А.С. Макаренко про особливості дитячої гри.

1.1.7. Трудове виховання дітей у сім'ї.

1.1.8. Погляди А.С. Макаренка на статеве виховання.

1.1.9. А.С. Макаренко про виховання культурних навичок.

1.2. Розгляд і обговорення книги В.О. Сухомлинського «Батьківська педагогіка».

1.2.1. Проблеми сімейного виховання у педагогічній творчості В.О. Сухомлинського.

1.2.2. В.О. Сухомлинський про батьківський авторитет.

1.2.3. Концепція материнського і батьківського обов'язку людини в світлі ідей В.О. Сухомлинського.

1.2.4. В.О. Сухомлинський про взаємозв'язок сім'ї і школи.

Орієнтир до підготовки: відповіді на питання в книзі В.О. Сухомлинського «Батьківська педагогіка»: 1 – вступна стаття В.Ф. Моргуна; 2 – розділ 2 «Батьківський авторитет»; 3 – розділ 4 «Батько – двічі громадянин» – статті «До материнського і батьківського обов'язку людини треба готувати чи не з колиски – ось у чому проблема», «Виховання майбутніх матерів і батьків»; 4 – розділ 5 «Сім'я і школа».

2. Практичні завдання.

2.1. Випишіть із праці А.С. Макаренка «Книга для батьків» думки про сім'ю, сімейне виховання, які вам найбільше сподобалися.

2.2. Скласти анотації до лекцій А.С. Макаренка про виховання дітей:

Лекція 1. Загальні умови сімейного виховання.

Лекція 2. Про батьківський авторитет.

Лекція 3. Дисципліна.

Лекція 4. Гра.

Лекція 5. Сімейне господарство.

Лекція 6. Виховання в праці.

Лекція 7. Статеве виховання.

Лекція 8. Виховання культурних навичок.

2.3. Дайте загальну характеристику праці В.О. Сухомлинського «Батьківська педагогіка» за наступним планом: історія написання; рік написання; загальна кількість і назви розділів; актуальні проблеми сімейного виховання; кому адресована.

2.4. Випишіть із даної книги 10-12 висловів про сім'ю та сімейне виховання, які вам найбільше сподобалися, ті, які можна поправу назвати педагогічними мудрослів'ями.

2.5. Порівняйте погляди А.С. Макаренка і В.О. Сухомлинського на проблему батьківського авторитету.

2.6. Прочитайте «Лист до дочки» В.О. Сухомлинського. Яке враження він на вас справив?

2.7. Підготуйте реферати на одну з тем (за бажанням студентів).

Тематика рефератів:

Батьківська школа В.О. Сухомлинського.

В.О. Сухомлинський про виховання без покарань.

Порівняльна характеристика батьківського авторитету в педагогічній творчості В.О. Сухомлинського та А.С. Макаренка.

Порівняльна характеристика батьківського авторитету й сімейного середовища в концепціях родинного виховання Василя Сухомлинського та Януша Корчака.

Порівняльна характеристика педагогічних праць А.С. Макаренка «Книга для батьків» і В.О. Сухомлинського «Батьківська педагогіка».

Використання ідей А.С. Макаренка в практиці сучасного сімейного виховання.

Концепція батьківського авторитету А.С. Макаренка в сучасних сім'ях.

Актуальні проблеми статевого виховання в досвіді А.С. Макаренка.

Виховання дітей засобами гри у педагогічній системі А.С. Макаренка.

Орієнтири до написання окремих рефератів:

1. Праця В.О. Сухомлинського «Батьківська педагогіка» (розділ 5 «Сім'я і школа», стаття «Виховання без покарань»).

2. Праця В.О. Сухомлинського «Батьківська педагогіка» (розділ «Батьківський авторитет», статті «Батьківська любов і воля», «Важливий бік батьківського авторитету»).

3. Праця А.С. Макаренка «Виховання в сім'ї» (стаття «Про батьківський авторитет»).

4. Праця В.О. Сухомлинського «Батьківська педагогіка» (розділ «Батьківський авторитет», статті «Батьківська любов і воля», «Важливий бік батьківського авторитету»); праця Януша Корчака «Як любити дітей».

Література:

Бойчук П. М. Педагогічний аналіз концепцій сімейного виховання А.С.Макаренка та В.О.Сухомлинського / П.М. Бойчук // Вісник Запорізького національного університету. Зб. наук. статей. Пед. науки. – Вип. 1. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2008. – С. 13 – 18.

Макаренко А.С. Книга для батьків / А.С. Макаренко. – К. : Рад. шк., 1978. – 326 с.

Макаренко А.С. Лекції про виховання дітей // Книга для батьків / А.С.Макаренко. – К. : Рад. шк., 1978. – С. 255 – 312.

Макаренко А.С. Сім'я і виховання дітей // Методика виховної роботи / А.С. Макаренко. – К. : Рад. шк., 1990. – С. 287 – 314.

Макаренко А.С. Виховання в сім'ї і школі // Методика виховної роботи / А.С. Макаренко. – К. : Рад. шк., – 1990. – С.315 – 361.

Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагоги / під заг. ред. А.М. Бойко. – К. : Професіонал. – С. 504 – 529, 542 – 570.

Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка / В.О. Сухомлинський. – К. : Рад. шк., 1987. – 264 с.

Хрестоматія з історії української класичної педагогіки: К. Ушинський, С. Русова, А.

Тема 16. Наукові основи управління освітою та загальноосвітніми навчальними закладами
Кількість годин – 2

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 13

Тема. Сучасні засади внутрішкільного керівництва в школі.

Мета. Вивчити специфіку управлінської діяльності в сучасному загальноосвітньому навчальному закладі. З'ясувати зміст, структуру і форми керівництва навчальним закладом в сучасних умовах.

План

1. Теоретичні питання.

1.1. Нормативно-правові аспекти управління навчальним закладом (Положення про загальноосвітній навчальний заклад (2000), Примірний статут загальноосвітнього навчального закладу (2002)).

1.2. Загальні збори (конференція навчального закладу).

1.3. Рада навчального закладу.

1.4. Піклувальна рада навчального закладу.

1.5. Педагогічна рада навчального закладу.

1.6. Директор навчального закладу.

1.7. Функціональні обов'язки заступників директора загально-освітнього навчального закладу.

1.8. Стилї керівництва у навчальному закладі.

1.9. Учніське самоврядування.

2. Практичні завдання.

2.1. Проаналізуйте статут сучасного міського загальноосвітнього навчального закладу I – III ступенів в тій частині, що стосується управління навчальним закладом.

2.2. Ознайомтесь із внутрішкільними документами – інструкціями посадових обов'язків директора навчального закладу та його заступників.

2.3. Вивчіть досвід однієї з міських шкіл щодо проблем управлінської діяльності. Оформіть його у довільній формі.

2.4. Складіть бібліографію статей із періодичних видань (газет та журналів) за останні три роки з питань управлінської діяльності школи, гімназії і ліцею. До уваги візьміть таку педагогічну періодику:

Газети	Журнали
Директор школи Освіта Завуч Шкільний світ Освіта України Управління освітою	Директор школи, ліцею, гімназії Шлях освіти Рідна школа Початкова школа Відкритий урок Освіта і управління

ПРИМІТКА: не забувайте про культуру бібліографічного запису, дотримуйтеся правил бібліографії.

2.5. Напишіть реферат на одну із запропонованих тем. Оформіть його згідно вимог, захистіть перед аудиторією.

Тематика рефератів:

Проблеми оцінювання управлінської діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу.

Стандарти управлінської кваліфікації керівника навчального закладу.

Досвід роботи управлінської діяльності директора загальноосвітнього навчального закладу (на конкретному прикладі).

Школа і освіта – це громадська справа, обов’язок громади – опіка над ними.

Демократизм як першооснова управлінської діяльності директора школи.

Професійні якості директора школи.

Помилки управлінської діяльності молодого директора школи (директора-початківця).

«Учителем школа стоїть» та її директором.

Учнівське самоврядування в сучасній школі.

Література:

Волкова Н.П. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. / Н.П. Волкова. – К. : Академвидав, 2009. – С. 427 – 443.

Закон України “Про загальну середню освіту” (1999 р.) // Початкова школа. – 1999. – №8. – С. 1 – 11.

Закон України “Про освіту” // Голос України. – 1996. – 25 квітня.

Кузьмінський А.І., Омелянєнко В.Л. Педагогіка : підручник / А.І. Кузьмінський, В.Л. Омелянєнко. – К. : Знання – Прес, 2003. – С. 362 – 372.

Національна доктрина розвитку освіти // Освіта України. – 2002. – 23 квітня. – С. 4 – 6.

Онишків З.М. Основи школознавства : навч. посіб / З.М. Онишків. – Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2003. – С. 4 – 20, 64 – 67.

Положення про загальноосвітній навчальний заклад // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2001. – №6. – С. 3 – 20.

Положення про піклувальну раду загальноосвітнього навчального закладу // Інформаційний збірник Міністерства освіти України. – 2001. – №8.

Положення про раду загальноосвітнього навчального закладу // Інформаційний збірник Міністерства освіти України. – 2001. – №8.

Примірний статут загальноосвітнього навчального закладу // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2002. – №23.

Фіцула М.М. Педагогіка : навч. посіб., 3-тє вид., стер. / М.М. Фіцула – К. : Академвидав, 2009. – С. 426 – 436.

Тема 17. Історія розвитку зарубіжної та вітчизняної школи і педагогіки

Кількість годин – 2

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 14

Тема. Видатні українські педагоги ХХ століття (С.Ф. Русова, Г.Г. Ващенко, І.І. Огієнко, А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський).

Мета. Ознайомитися із педагогічною діяльністю та ідеями класиків української педагогіки ХХ ст. Виробляти навички самостійного опрацювання першоджерел класиків вітчизняної педагогіки.

План

1. Теоретичні питання.

1.1. Життя та педагогічна діяльність С.Ф. Русової.

1.2. Педагогічні погляди Г.Г. Ващенка.

1.3. Просвітницька діяльність І.І. Огієнка.

1.4. Життя та педагогічна діяльність А.С. Макаренка.

1.5. Педагогіка гуманізму В.О.Сухомлинського.

2. Практичні завдання:

2.1. Складіть хронологічні таблиці життєвого і творчого шляху С.Ф. Русової, І.І. Огієнка, Г.Г. Ващенко, А.С. Макаренка, В.О. Сухомлинського.

2.2. Запишіть у таблицю назви праць, які належать кожному із згаданих вище педагогів та характеристики творчого портрету (увійшов в історію педагогіки як.....)

№ з/п	Прізвище педагога, роки життя	Творчий портрет	Назви праць
1.	С.Русова (1856-1940)	Видатний педагог, громадський і державний діяч, теоретик національного, дошкільного та позашкільного виховання	«Дошкільне виховання», «Дидактика», «Український буквар»...
4.			
5.			

2.3. Підготуйте усний журнал «Дитячі колонії та комуни А.С.Макаренка».

2.4. Зробіть анотацію праці І.І. Огієнка «Українська культура», випишіть думки про освіту і виховання в різні історичні періоди.

2.5. Законспектуйте статтю С.Ф. Русової «Національна школа».

2.6. Зробіть анотацію праць В.О. Сухомлинського «Серце віддаю дітям», «Павлівська середня школа», «Народження громадянина».

2.7. Запишіть думки про виховний ідеал українців із праці Г.Г. Ващенко «Виховний ідеал».

2.8. Підготуйте і захистіть реферат з даної теми.

Теми рефератів і повідомлень:

С. Русова як фундатор вітчизняної теорії і методики дошкільного виховання.

С. Русова про національне виховання і школу.

Особливості виховного ідеалу Г. Ващенко.

Культурно-просвітницька діяльність І. Огієнка.

Педагогічні експерименти А.С. Макаренка.

Біографічні відомості життєвого і творчого шляху А.С. Макаренка.

Народознавчі витоки педагогіки В.О. Сухомлинського.

Література:

Артемова Л.В. Історія педагогіки України : підручник / Л.В. Артемова. – К. : Либідь, 2006. – 424 с.

Гусак П.М., Мартіросян Л.М. Історія педагогіки України : навч. посіб. / П.М. Гусак, Л.М. Мартіросян. – Луцьк : вид-во Волинського держ-університету, 1996. – 164 с.

Історія української школи і педагогіки : хрестоматія / за ред. В.Г. Кременя. – К. : Знання, КОО, 2003. – 766 с.

Кравець В.П. Історія української школи і педагогіки : навч. посіб. / В.П. Кравець . – Тернопіль : Тернопіль, 1994. – 388 с.

Левківський М.В., Микитюк О.М. Історія педагогіки : навч. посіб. / М.В. Левківський, О.М. Микитюк. – К. : Знання, КОО, 2003. – 450 с.

Любар О.О., Стельмахович М.Г., Федоренко Д.Т. Історія української школи і педагогіки : навч. посіб. / О.О. Любар, М.Г. Стельмахович, Д.Т. Федоренко. – К. : Знання-Прес, 2003. – 450 с.

Марчук С.С. Технологія вивчення історії української школи і педагогіки в педагогічному коледжі : навч. посіб. / С.С. Марчук – Луцьк : Твердиня, 2009. – 120 с.

Медвідь Л.А. Історія національної освіти і педагогічної думки в Україні : навч. посіб. / Л.А. Медвідь. – К. : Вікар, 2003. – 335 с.

Мосіяшенко В.А., Задорожна Л.В., Курок О.І. Історія педагогіки України в особах : навч. посіб. / В.А. Мосіяшенко, Л.В. Задорожна, О.І. Курок. – Суми : Університетська книга, 2005. – 266 с.

Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагоги / під заг. ред. А.М. Бойко. – К. : Професіонал. – 576 с.

Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні (X – поч. XX ст.) : Нариси / за ред. М.Д. Ярмаченка. – К. : Рад. школа, 1991. – 381 с.

Русова С. Вибрані педагогічні твори : У 2 кн. / С. Русова – К. : Либідь, 1997. – Кн. 1. – 272 с.; Кн. 2. – 320 с.

Сірополко С. Історія освіти в Україні / С. Сірополко. – Львів : Афіша, 2001. – 664 с.

Сухомлинський В.О. Вибрані твори. В 5 томах. / В.О. Сухомлинський. – К. : Рад. школа, 1976-1977. – Т.1. – 654 с.; Т.2. – 670 с.; Т.3. – 670 с.; Т.4. – 640 с.; Т.5. – 639 с.

Усатенко Т.П. Українська національна школа: минуле і майбутнє / Т.П. Усатенко. – К. : Наукова думка, 2003. – 286 с.

Хрестоматія з історії української класичної педагогіки: К. Ушинський, С. Русова, А. Макаренко, Г. Ващенко, В. Сухомлинський / уклад. В.П. Кравець, О.І. Мешко. – К.: Грамота, 2008. – 768 с.

ДЛЯ ЗАМІТОК

ДЛЯ ЗАМІТОК

Педагогіка: методичні вказівки до семінарських занять для студентів спеціальності 014 – Середня освіта (фізична культура), денної форми навчання / уклад.

К 56 В.Я. Ковальчук – Луцьк : Луцький НТУ, 2017. – 32 с.

Комп'ютерний набір
Редактор

В.Я. Ковальчук
В.Я. Ковальчук

Підп. до друку 2017 р.
Формат 60х84/16. Папір офс. Гарнітура Таймс.
Ум. друк. арк. 2,5. Обл.-вид. арк. 2,0.
Тираж ____ прим. Зам. 122.

Редакційно-видавничий відділ
Луцького національного технічного університету
43018 м. Луцьк, вул. Львівська, 75
Друк – РВВ Луцького НТУ

